

Copiii cu dizabilități intelectuale și TIC

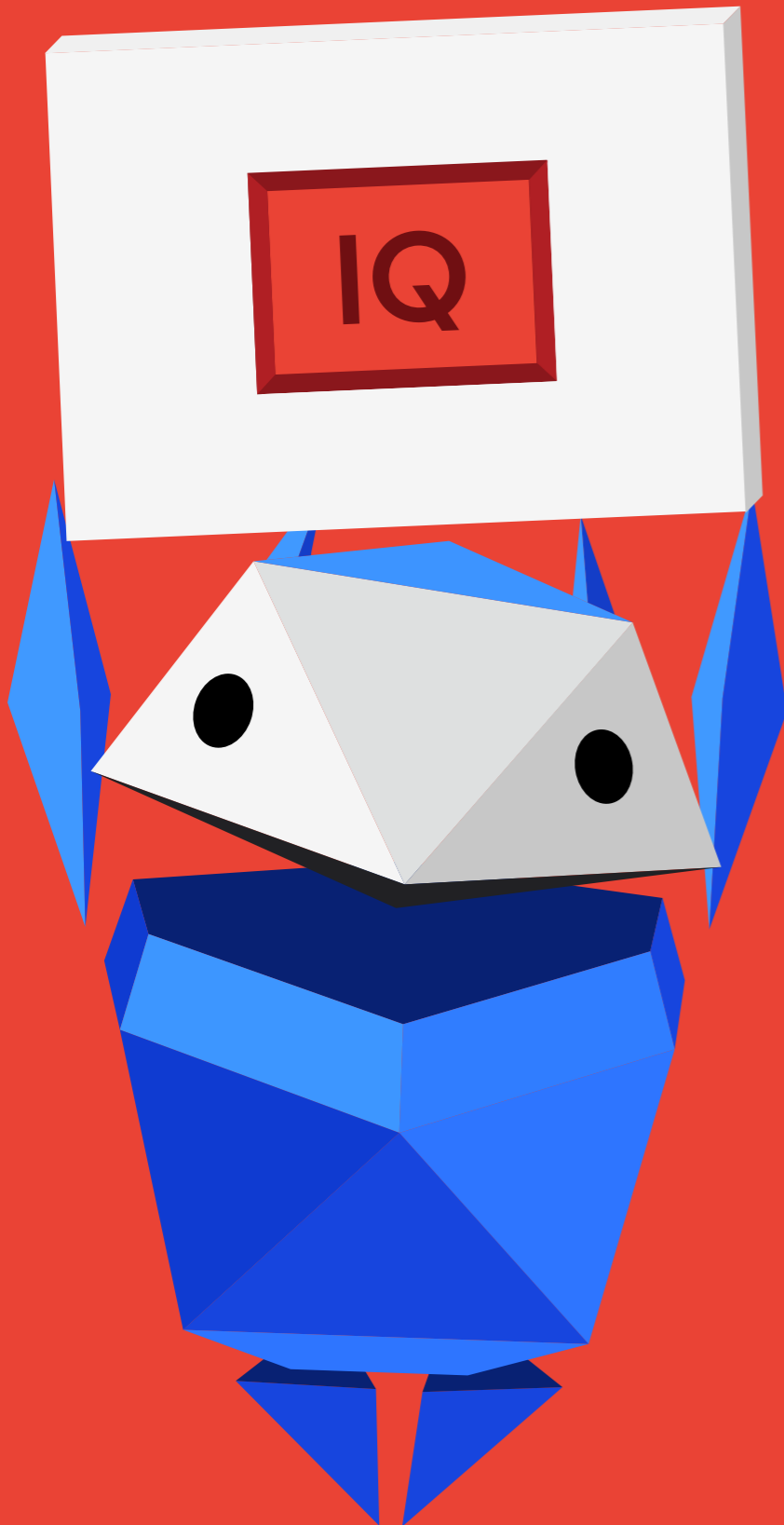

Piotr Plichta

School with Class
Foundation

**Be
Internet
Awesome.**

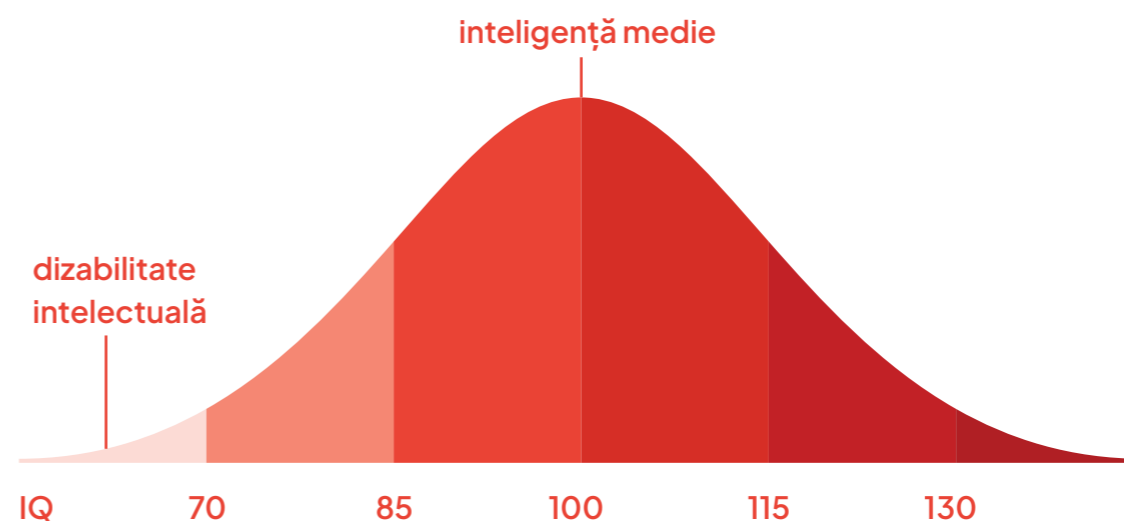

1 Ce este dizabilitatea intelectuală?

Dizabilitatea intelectuală include deficite în funcționarea intelectuală și în funcționarea adaptativă (legată de adaptare). Ea se manifestă în domenii legate de înțelegerea conceptuală, funcționarea socială (de exemplu, comunicarea cu ceilalți) și în domenii practice (de exemplu, abilitățile școlare, abilitățile casnice). Apare la începutul vieții (cel mai frecvent considerată până la vârsta de 18 ani; Galecki, Swiecicki, 2015). Clasificarea ca dizabilitate intelectuală se referă la persoanele cu un coeficient de inteligență mai mic de aproximativ 70 de puncte IQ (măsurat prin instrumente de evaluare standardizate – teste de inteligență). În activitatea de zi cu zi, cunoașterea acestui indicator nu este decisivă. Este mai importantă utilizarea așa-numitului diagnostic funcțional, care ne permite să evaluăm ce poate face un copil fără ajutor suplimentar (puncte forte), ce nu stăpânește încă (puncte slabe) și ce nu poate face, dar se află în limitele capacităților sale (de exemplu, îndeplinește o sarcină, dar cu ajutor).

În funcție de nivelul de funcționare, se face o distincție între dizabilitate intelectuală ușoară, moderată, severă și profundă. Astfel, tinerii cu dizabilități intelectuale constituie un grup foarte eterogen. Această diversitate se manifestă, printre altele, în gradul de nevoie de sprijin zilnic și în sprijinul pe care îl primesc (de exemplu, dacă au prieteni). Există persoane din acest grup care vor duce o viață independentă în viitor. Există, de asemenea, persoane care vor avea nevoie de

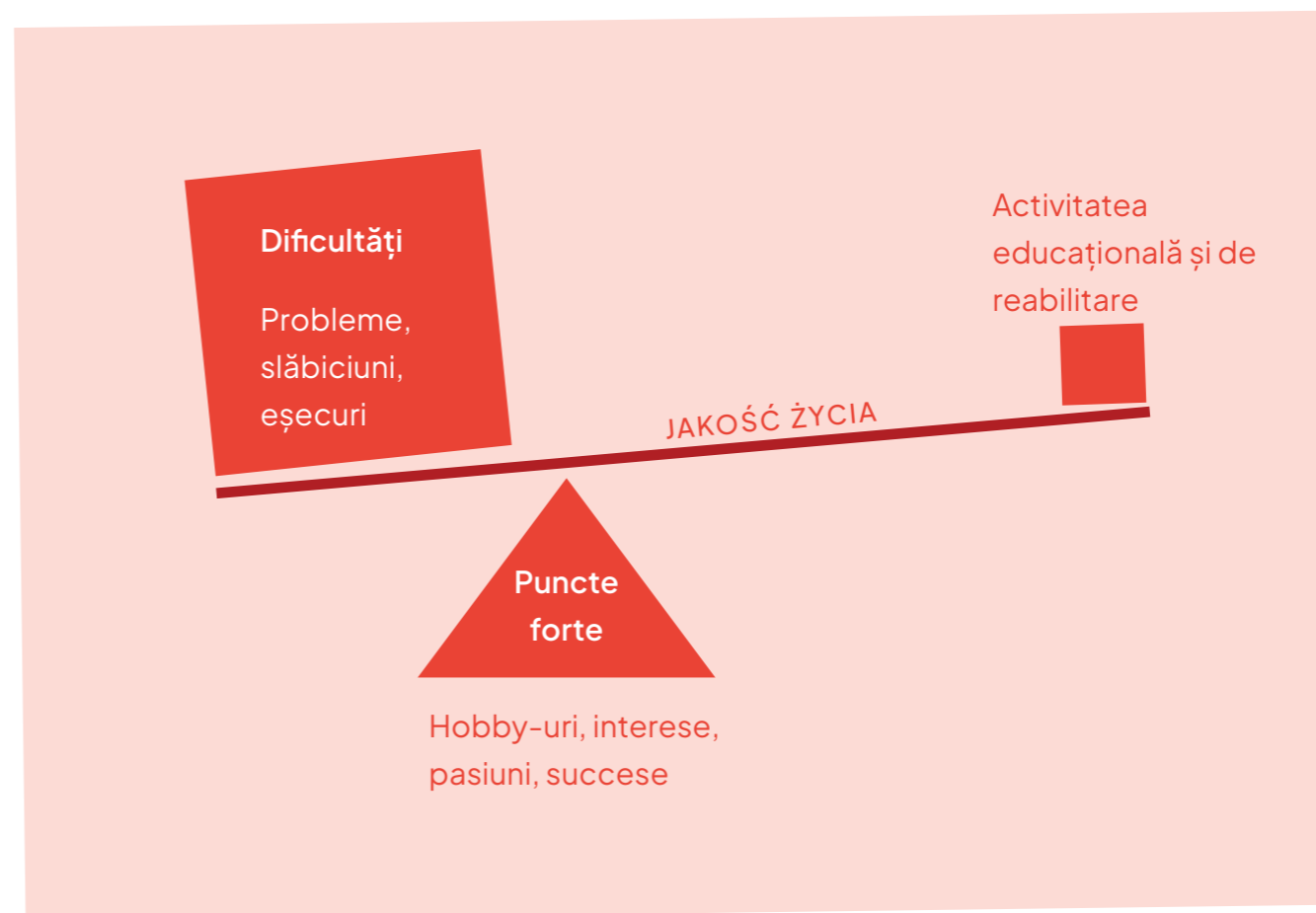
îngrijire pe tot parcursul vieții. Se estimează că aproximativ 2-3% dintre tinerii de vârstă școlară au acest diagnostic (Kijak, 2013). Marea majoritate au o dizabilitate intelectuală ușoară. Deși s-a înregistrat un progres clar în gândirea acestui tip de dizabilitate, descrierea funcționării persoanelor cu dizabilități intelectuale se referă încă în mare măsură la deficite, așa-numitele călcâiele lui Ahile. În prezent, această abordare este completată, printre altele, de ipoteze precum aceea că limitările coexistă cu punctele forte și că, cu sprijin individualizat, funcționarea persoanelor cu dizabilități intelectuale se îmbunătățește în general (Schalock et al., 2010).

Acest lucru se datorează, printre altele, răspândirii așa-numitului model social al dizabilității. Potrivit acestuia, funcționarea persoanelor cu dizabilități depinde mai mult de factori sociali, cum ar fi sprijinul, adaptările, decât de caracteristicile și limitările individuale (Wehmeyer, 2021). În prezent, ne confruntăm cu o schimbare majoră în ceea ce privește înțelegerea dizabilității intelectuale. Aceasta implică o abordare tot mai integrată, holistică a persoanelor cu dizabilități intelectuale, o concentrare pe drepturile omului, justiție socială, servicii adaptate și sprijin individualizat în domeniile de bază ale vieții, implementate într-un mediu cât mai incluziv posibil (Schalock et al., 2019).

„Dați-mi un punct de sprijin și voi mișca Pământul”. – cunoaștem bine sensul fizic al gândirii lui Arhimede din Siracusa. Este nevoie doar de o pârgă potrivită și de un punct de sprijin pentru a schimba poziția unor greutăți uriașe cu o forță relativ mică. Din punct de vedere metaforic, atunci când se lucrează cu o altă persoană, în special cu una aflată într-o situație mai dificilă, termenul „punctul lui Arhimede” se referă la punctele sale forte (Grzegorzewska, 1969). De multe ori, acestea pot să nu fie evidente, nu neapărat spectaculoase, iar descoperirea lor (de către un profesor atent, de exemplu) poate constitui un progres în activitatea educațională și de reabilitare și poate îmbunătăți calitatea percepută a vieții. Oricât de banal ar părea, poate fi vorba de ceva aparent neînsemnat (de exemplu, interesele unui copil neapreciate de ceilalți).

Descoperirea punctelor forte poate reprezenta un progres în activitatea educațională și de reabilitare și poate îmbunătăți calitatea percepută a vieții.

2 Elevii cu dizabilități intelectuale și internetul

Persoanele cu dizabilități, în primul rând cu dizabilități intelectuale, sunt expuse riscului de excluziune digitală (Chadwick et al, 2013; Glencross et al, 2021; Chadwick et al, 2022). Deși utilizarea internetului în rândul acestui grup este din ce în ce mai răspândită (din ce în ce mai multe persoane accesează și utilizează internetul; Chiner et al., 2017), decalajul față de restul populației este încă semnificativ (Alfredsson Agren et al., 2020).

Situația tinerilor cu dizabilități intelectuale diferă, de asemenea, de cea a tinerilor cu alte dizabilități (de exemplu, vizuale sau motorii), care tind să fie mai autodeterminate. Din păcate, lipsesc atât diagnosticele, cât și soluțiile de „educație media specială” destinate elevilor cu dizabilități (Plichta, 2017). Este caracteristic faptul că se acordă mai multă atenție riscurilor decât oportunităților care decurg din prezența noilor tehnologii în viața persoanelor cu dizabilități (Seale, 2014).

Cercetările arată că mai puțini tineri cu dizabilități intelectuale folosesc internetul în comparație cu colegii lor fără dizabilități, dar îl folosesc în moduri similare (în principal pentru divertisment). Este demn de remarcat faptul că este mai probabil ca aceștia să îl folosească pentru jocuri online

(Alfredsson Agren et al., 2020). Utilizarea internetului pentru plăcere (Livingstone et al., 2018) este importantă, dar nu epuizează posibilitățile oferite de lumea digitală. Una dintre cele mai mari diferențe dintre adolescenții cu și fără dizabilități intelectuale se referă la căutarea de informații online (14 % și, respectiv, 80 % fac acest lucru în mod regulat; Alfredsson Agren, 2020). Adolescenții cu dizabilități intelectuale au adesea dificultăți de citire, iar o mare parte din conținutul online se bazează pe text, pe lângă faptul că uneori este scris într-un limbaj dificil.

Adolescenții cu dizabilități intelectuale caută informații online de aproape

șase ori mai rar decât adolescenții fără dizabilități intelectuale

14%

80%

Numeroase materiale online nu sunt adaptate pentru persoanele cu dizabilități intelectuale

DIN PUNCT DE VEDERE PRACTIC

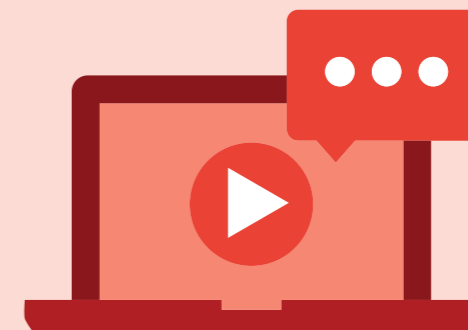
Există o lipsă de materiale online adaptate pentru utilizatorii și utilizatorii de internet cu dizabilități intelectuale. Unii copii și tineri cu dizabilități intelectuale moderate (și uneori chiar ușoare) nu pot citi și, dacă pot citi texte scurte, nu întotdeauna le înțeleg sensul. Exemplele și bunele practici care apar în materialele disponibile sunt saturate de vocabular dificil, de metafore pe care aceste persoane pur și simplu nu le înțeleg. Prin urmare, avem nevoie de un **conținut care să nu fie complicat, dar, în același timp, lipsit de infantilizare.**

Lucrez în domeniul educației speciale de douăzeci și șapte de ani și în tot acest timp am observat o minimalizare a subiectului. Nu toți învățătorii și învățătoarele, pedagogii și pedagoagele cât și părinții și tutorii sunt experți în tehnologia modernă. Prin urmare, merită să le susținem activitatea și să îi ajutăm să dezvolte materialele necesare pentru educația digitală a elevilor, studenților și copiilor lor. De mai mulți ani, încerc să sugerez idei de utilizare a TIC în activitatea educațională și terapeutică pe blogul pe care îl administrez împreună, specjalni.pl.

Zyta Czechowska – terapeut și profesor într-o școală specială, formator al Be Internet Awesome

Cum poate fi adaptat conținutul pentru persoanele cu dizabilități intelectuale?

- Ar fi minunat dacă ar exista materiale cu puțin text și mai multe imagini.
- Ajutoarele sub formă de benzi desenate ar funcționa cu siguranță.
- De asemenea, ar fi utile videoclipurile scurte cu un mesaj clar și simplu, care să conțină situații din viața de zi cu zi.
- Hărțile mentale, infografiile și posterele sunt întotdeauna un ajutor neprețuit.
- Există o lipsă de resurse cu fonturi mărite, dar și cu simboluri, PCS sau pictograme pentru persoanele care folosesc o formă alternativă și asistivă de comunicare.

Confruntarea cu schimbările rapide (de exemplu, hardware, actualizări) poate fi o altă provocare pentru persoanele cu dizabilități intelectuale. La un nivel relativ bun, în cazul acestora, există o stăpânire a cunoștințelor procedurale (de exemplu, în ceea ce privește reamintirea următorilor pași în abordarea unei situații specifice). Acest lucru poate fi folosit, printre altele, pentru a dezvolta abilități de utilizare în siguranță a internetului. Cu toate acestea, merită reținut faptul că acest lucru nu este neapărat valabil pentru toți elevii cu dizabilități intelectuale – aceștia reprezintă un grup extrem de eterogen.

Persoanele care decid cu privire la utilizarea internetului de către copiii și tinerii cu dizabilități intelectuale sunt adesea

părinții sau tutorii acestora. Prin urmare, este necesar să se cunoască gândirea acestora cu privire la oportunitățile și riscurile digitale (Cook et al., 2017). Prin urmare, sunt importante și activitățile de educare și de sprijin destinate celor care se ocupă de elevii și elevele cu dizabilități intelectuale. O provocare majoră este reprezentată de cunoștințele limitate ale adulților în ceea ce privește experiențele digitale ale acestui grup de tineri, inclusiv comportamentele riscante (Molin et al., 2015; Sorbring et al., 2017). De asemenea, se întâmplă ca cei mai competenți utilizatori și utilizatori ai internetului la domiciliu să fie copiii cu dizabilități intelectuale, mai degrabă decât părinții lor (Plichta, 2017; Plichta, 2019).

Măsurile de educare și de sprijin destinate celor care se ocupă de elevii cu dizabilități intelectuale sunt, de asemenea, importante.

3 Amenințări și oportunități

Riscurile grave (de exemplu, implicarea în comportamente riscante), dar și oportunitățile (de exemplu, îmbogățirea contactelor sociale) ar trebui să fie întotdeauna luate în considerare atunci când se analizează diferitele aspecte ale prezenței online a persoanelor cu dizabilități intelectuale.

Amenințări

Unul dintre riscuri este utilizarea problematică a internetului (PUI). Aceasta este definită ca o tulburare de comportament legată de utilizarea abuzivă a dispozitivelor electronice pentru a utiliza aplicații și site-uri web (Tomczyk, 2019). PUI este diagnosticată pe baza simptomelor legate de timpul liber, responsabilitățile școlare, relațiile sociale (de exemplu, neglijarea studiului, a mâncării sau a somnului din cauza utilizării internetului, încercări nereușite de a limita utilizarea internetului; Young, 2017), printre altele. Poate fi compensatorie și un simptom al altor dificultăți (de exemplu, sănătatea mintală) și un mod dăunător de a face față experiențelor offline.

De asemenea, este important să se sublinieze riscul sport de a se confrunța cu diferite tipuri de acțiuni adverse din partea altor persoane, care apar în cazul persoanelor cu dizabilități (în special cu dizabilități intelectuale).

Cercetările arată că utilizarea internetului, în special a rețelelor sociale, poate duce la situații dificile, adesea neplanificate (Buijs et al, 2017; Löfgren-Martenson et al, 2015; Sallafranque-St-Louis, Normand, 2017). Acestea pot include, dar nu se limitează la:

- **utilizarea excesivă a internetului,**
- **expunerea la conținuturi necorespunzătoare,**
- **racolarea sexuală online,**
- **hărțuirea cibernetică și victimizarea cibernetică** (Chiner ș.a., 2021).

Extras dintr-un interviu cu un educator special

„Ei contactează diferite persoane, se întâlnesc cu aceste persoane. Acest lucru este, de asemenea, foarte periculos, doar în căutarea aceluia sentiment de autoapreciere, a sentimentului că sunt cineva, cineva la fel de important ca așa-numitele persoane sănătoase și în căutarea unor relații apropiate.” (Plichta et al., 2022)

Bullying-ul și tinerii cu dizabilități intelectuale

Cel mai recunoscut risc pentru tinerii cu dizabilități intelectuale este implicarea în bullying tradițional și electronic. Aspectul victimizării este deosebit de important, deoarece există un cumul de factori negativi: ușurința de a fi rănit, izolarea socială, lipsa de sprijin, abilități limitate de a face față emoțiilor dificile, dificultăți de comunicare. Pentru a înrăutăți situația, în lumina cercetărilor, relatările privind răul suferit de persoanele cu dizabilități intelectuale sunt uneori tratate ca fiind nesigure (Plichta, 2010). Jacek Pyżalski (2012), în tipologia sa de agresiune electronică, a distins „Agresiunea electronică împotriva persoanelor vulnerabile” ca fiind unul dintre subtipurile de agresiune realizate prin intermediul noilor media.

Oportunități

Pentru persoanele cu dizabilități, o valoare importantă este aceea de a avea mai mult control asupra situației lor, de a se putea autodetermina și de a participa la viața societății. Sprijinul în utilizarea tehnologiilor digitale poate facilita dobândirea de către acestea a controlului asupra propriei vieți. De exemplu, mediul digital poate fi un mijloc important de a-i ajuta pe tinerii cu dizabilități intelectuale să își atingă diverse obiective (să își extindă cercurile sociale, gama de activități de petrecere a timpului liber și așa mai departe). Prin urmare, internetul poate fi văzut, de asemenea, ca un instrument de sprijin pentru implementarea sarcinilor tradiționale (offline) în educația școlară (de exemplu, cititul, scrisul, număratul). Acest lucru este valabil și pentru sprijinul în funcționarea în mediul extrașcolar (de exemplu, abilități de adaptare, un mai bun autocontrol).

Utilizarea internetului poate contribui, de asemenea, la emancipare în diferite dimensiuni:

- **individuală** (prin, printre altele, dezvoltarea unui sentiment de eficacitate și dobândirea de competențe),
- **interpersonală** (prin, printre altele, posibilitatea de a îmbogăți contactele sociale, de a se exprima, de a reduce singurătatea),
- **grupului** (de exemplu, prin participarea la comunități online),
- **civică** (de exemplu, prin accesul la diferite informații, servicii) – pentru persoanele cu dizabilități intelectuale, acest ultim nivel este cel mai dificil de atins (Amichai-Hamburger et al., 2008).

Sprrijinul în utilizarea tehnologiilor digitale poate facilita persoanelor cu dizabilități obținerea controlului asupra propriei vieți.

4 Recomandări

Experiențele din lumea digitală sunt strâns legate de funcționarea tradițională. Astfel, unele recomandări sunt de natură universală. De exemplu, consolidarea stimei de sine a elevilor și elevelor cu dizabilități intelectuale, arătându-le respect, sunt factori de protecție împotriva riscurilor atât offline, cât și online. Acestea protejează împotriva căutării atenției sociale și a acceptării în grupuri care pot avea un impact negativ. Același lucru este valabil și pentru promovarea relațiilor între colegi.

Unul dintre cele mai frecvent identificate riscuri este hărțuirea cibernetică - iar persoanele cu dizabilități intelectuale care se confruntă cu aceasta nu dezvăluie întotdeauna autorii. Acest lucru se întâmplă de teama de a strica relațiile, de a pierde prietenii cu persoane care au făcut ceva neplăcut față de ei. După cum a descris un părinte, motivul acestui comportament a fost dorința de a menține prietenii - „prietenia cu orice preț” (McHugh, Howard, 2017).

- Deoarece există, de obicei, un grad semnificativ de **co-ocurență a agresiunii tradiționale și a agresiunii desfășurate prin intermediul noilor mijloace de comunicare** (Pyżalski, 2012) în activitățile școlare, acestea ar trebui să fie luate în considerare împreună.
- **Este important să se implementeze acțiuni destinate elevilor cu dizabilități intelectuale.** Atunci când se lucrează cu cei care se confruntă cu hărțuirea cibernetică, poate fi util să se analizeze împreună poveștile, personajele, intrigile și motivațiile. Acest lucru se poate face folosind materiale educaționale sub diverse forme (de exemplu, benzi desenate, povești sociale, filme, texte scrise într-un limbaj simplu). Este deosebit de util să se facă referire în astfel de exerciții la situații tipice din viața de zi cu zi.

Persoanele cu dizabilități intelectuale se tem să piardă prietenia cu persoanele care le-au făcut ceva neplăcut.

Referirea la situații din viața reală în lucrul cu copiii cu dizabilități intelectuale prin programul Be Internet Awesome

Programul „Be Internet Awesome” permite îmbinarea educației cu distracția, oferind în același timp sfaturi pentru soluții. Copiii învață să lucreze cu alegerile, emoțiile și regulile. Ei combină abilitățile și imaginația și raportează experiențele dobândite la situații din viața reală.

Be Internet Awesome este despre distracția care duce la cunoaștere. Îi ajutăm pe elevii noștri cu sarcini de lectură și le explicăm sensul cuvintelor. Îi lăsăm să facă greșeli și să caute propriile soluții. Îi învățăm să ceară ajutor. O experiență minunată!

Jana Vankova – profesor la școala pentru persoane cu dizabilități fizice din Opava (lucrează și cu elevi cu dizabilități intelectuale)

DIN PUNCT DE VEDERE PRACTIC

În plus, ar trebui să se ia în considerare următoarele:

- **Predarea abilităților de adaptare într-o formă ușor de reținut** (de exemplu, mnemotehnica) ar trebui să fie considerată una dintre priorități. Ar trebui să abordeze regulile de bază ale activității online, de exemplu, să nu divulge informații personale, să își cunoască drepturile, să știe ce este violența, cum ar trebui să se comporte atunci când se simt anxioși/îngrijorați.
- **Riscurile online pentru tinerii cu dizabilități intelectuale sunt mult mai largi decât violența între colegi** (de exemplu, fraudă financiară, vulnerabilitatea la publicitate, exploatarea sexuală, implicarea în comportamente riscante). Prin urmare, se recomandă o abordare holistică în ceea ce privește protecția și responsabilizarea celor mai expuși riscului de a avea experiențe negative. Aceasta înseamnă nu numai că trebuie să se acționeze la diferite niveluri (de exemplu, la nivelul clasei, individual, la nivelul întregii școli), ci și să se vizeze diferite persoane (de exemplu, învățătoarele și învățătorii, personalul de sprijin din școli, părinții și îngrijitorii, elevilor și elevelor fără dizabilități).
- Întrucât există puține programe destinate persoanelor cu dizabilități intelectuale, **merită să se caute cel puțin elemente selectate în cadrul activităților universale** (de exemplu, cursuri de gestionare a furiei, cursuri de relaxare). Sesiunile educaționale vor fi, de asemenea, utile, de exemplu, cu privire la ce este hărțuirea, cum afectează bunăstarea, de ce oamenii folosesc violența, ce să facem dacă cineva ne rănește pe noi sau pe altcineva (Majnemer et al., 2021).

- **Diagnosticul ca punct de plecare pentru activitățile educaționale** – ar trebui să abordeze o serie de domenii. Printre altele, aceasta include accesibilitatea tinerilor cu dizabilități intelectuale la TIC, nivelul acestei accesibilități (de exemplu, accesibilitatea cognitivă), modalitățile de utilizare, experiențele online (pozitive și negative), sprijinul de care dispun, nevoile și motivațiile lor pentru utilizarea internetului. Programele individuale ar trebui să abordeze aceste aspecte, notând progresele, acțiunile întreprinse, succesele și barierele în calea incluziunii digitale. Astfel de diagnostice sunt recunoscute ca fiind forme eficiente de abordare a excluziunii digitale. Acestea ar trebui să abordeze, de asemenea, implicarea în activități educaționale privind agresiunea între egali și hărțuirea (de exemplu, descrierea situațiilor tipice, frecvența acestora, rolurile asumate, intervențiile întreprinse și eficacitatea acestora). Astfel, un astfel de diagnostic nu este o formă de diagnostic clinic, ci constă în primul rând în colectarea informațiilor disponibile despre nevoile tinerilor, activitățile lor online și identificarea domeniilor prioritare de sprijin.
  - **Stabilirea priorităților.** De obicei, nu avem capacitatea de a aborda toate problemele importante din școli. În acest caz, trebuie să ne concentrăm eforturile asupra nevoilor care sunt cele mai importante pentru individ. Pentru unii, de exemplu, ar putea fi securitatea cibernetică, în timp ce pentru alții ar putea fi comunicarea, relațiile interpersonale.
  - **Cu toții avem nevoie de cineva cu care să comunicăm.** Dintre cele trei niveluri de acces la internet (tehnic, intelectual/cognitiv și social), ultimul este cel mai dificil de realizat (Amichai-Hamburger et al., 2008). Astfel, ar trebui să luăm diverse măsuri în școli pentru a facilita stabilirea și menținerea de relații de către tinerii cu dizabilități intelectuale. Încurajarea legăturilor între colegi se poate realiza prin utilizarea noilor tehnologii în sarcini care necesită colaborare (de exemplu, co-crearea istoriei digitale a clasei, a albumelor de amintiri, lucrul la documente comune). Internetul facilitează multe, dar trebuie să ai cu cine să vorbești. Prezența altor persoane și sprijinul sunt esențiale, nu instrumentul în sine (internet, telefon mobil). Cu toate acestea, postulatul privind valoarea comunicării cu ceilalți prin intermediul instrumentelor digitale are limitele sale. Având în vedere nevoile lor nesatisfăcute de contact social sau de atenție din partea celorlalți, ar trebui să se acorde o atenție deosebită riscului ca tinerii cu dizabilități intelectuale să se angajeze în medii care pot avea un impact negativ asupra lor. Aceștia pot căuta să fie acceptați în aceste medii fără a fi conștienți și fără a fi conștienți de riscurile potențiale.
-
- Prezența altor persoane și sprijinul sunt esențiale, nu instrumentul în sine (internet, telefon mobil).**

Despre importanța învățătorilor empatici

Pentru a înțelege mai bine nevoile copiilor cu dizabilități intelectuale, toți profesorii ar trebui și toți profesorii ar trebui să fie caracterizați de înțelegere, empatie, gândire rațională.

Cu toate acestea, cel mai important lucru este de a vedea această profesie ca pe o misiune personală.

Jana Hribovska – profesoară la Școala Primară și Grădinița 17 noiembrie din Chomutovo

DIN PUNCT DE VEDERE PRACTIC

În plus, aplicațiile și dispozitivele utilizate sunt mai puțin importante decât ceea ce dorim să realizăm. Întrebarea cheie este în ce scop folosim internetul sau tehnologia în sens mai larg? Ce dorim să realizăm din punct de vedere educațional cu ele, la ce are nevoie un copil cu dizabilități intelectuale? Mijloacele digitale sunt secundare față de scop.

Utilizarea noilor mijloace de comunicare, de exemplu, poate fi să reprezinte punctul de Arhimede al tinerilor cu dizabilități intelectuale, fie să permită dezvoltarea acestuia.

- **Mai puțin poate însemna mai mult.** Merită să se reducă numărul de dispozitive și aplicații utilizate în favoarea unei mai bune personalizări a acestora pentru a facilita utilizarea, pentru a găsi mai ușor conținutul (de exemplu, prin aranjarea corespunzătoare a numărului, designului, dimensiunii pictogramelor/ferestrelor de pe ecran).
- **Abordarea „apropo”.** Aceasta se referă la integrarea activităților care utilizează internetul în situațiile din viața de zi cu zi a elevilor și elevelor cu dizabilități intelectuale (de exemplu, în timpul liber, în deplasare). Cu alte cuvinte, un lucru mărunț (o aplicație, o aplicație concretă) utilizat zilnic este mai eficient pentru incluziunea digitală decât utilizarea festivă a internetului sau exersarea competențelor digitale doar în mediul școlar.
- **Valorificarea experiențelor mediatice.** Întrucât mass-media reprezintă astăzi un domeniu al vieții la fel de mult ca și cele non-media, locul lor în viața tinerilor cu dizabilități intelectuale ar trebui să fie valorizat (fără a le supraestima importanța). Manifestarea unui interes deosebit pentru utilizarea tehnologiei poate fi o experiență care să le dea putere. Acest lucru poate fi exprimat prin curiozitate, de exemplu, în legătură cu jocurile preferate, site-urile vizitate („arată-mi cum faci”, „învață-mă cum să fac asta”, „spune-mi mai multe despre asta” și așa mai departe).

Flexibilitate la adaptarea programului Be Internet Awesome la nevoile copiilor cu dizabilități intelectuale

Pentru început, le-am prezentat elevilor programul Be Internet Awesome. La început, le-am arătat eu însumi totul pe tabla interactivă, iar apoi ceilalți au încercat să rezolve singuri sarcinile. Dacă era prea dificil pentru cineva, încerca altcineva, făceau cu rândul sau săream peste o activitate și explicam doar oral anumite elemente.

Markéta Beránková – profesor la Școala Primară și Grădinița din 17 noiembrie din Chomutov

DIN PUNCT DE VEDERE PRACTIC

- **Activități media de însoțire.** Utilizarea mass-media împreună cu copiii reprezintă o oportunitate de a crea un câmp comun de atenție (de exemplu, numirea diferitelor lucruri găsite pe internet, discutarea lor). Din punct de vedere relațional, utilizarea împreună a internetului și a tehnologiei moderne este la fel de valoroasă ca și plimbările, bricolajul sau alte activități partajate cu copiii, apreciate în mod tradițional.
- **Consolidarea relațiilor cu copiii.** Controlul excesiv le poate da adulților un fals sentiment de siguranță. În mod paradoxal, copiii care utilizează mai puțin internetul (pot fi mai puțin conștienți de riscuri și mai puțin capabili să utilizeze serviciile online) pot fi mai predispuși la agresiune. Se întâmplă uneori ca copiii care au instalat un software de utilizare restrictivă să experimenteze mai multe amenințări în comparație cu cei care nu au instalat un astfel de software (Kirwil, 2011; Livingstone, Haddon, 2009).
- **Utilizarea unor soluții metodologice, forme de lucru flexibile.** Școlile sunt frecventate de elevi care sunt diverși în multe privințe, inclusiv în ceea ce privește competențele digitale, abilitățile, așa-numitele nevoi individuale de învățare, accesul la tehnologia digitală. Prin urmare, sunt necesare instrumente, metode și forme de lucru suficient de flexibile pentru a permite satisfacerea diferitelor nevoi de învățare – inclusiv a celor ale elevilor cu competențe digitale mai reduse. Această recomandare este în concordanță cu cerințele UDL (Universal Design for Learning). Prin urmare, ceea ce este necesar este o formulă cât mai capabilă și mai flexibilă pentru realizarea sarcinilor prioritare. O astfel de formulă ar putea fi, de exemplu, poveștile digitale utilizate pentru a dezvolta atât competențele digitale, cât și cele sociale.

5 Provocări emergente – tendențe noi

→ Creșterea participării persoanelor cu dizabilități intelectuale la cercetare și proiectare participativă

Se identifică din ce în ce mai des necesitatea de a se efectua mai multe cercetări privind utilizarea internetului din perspectiva tinerilor cu dizabilități intelectuale, a experiențelor și strategiilor de utilizare ale acestora. Participarea acestora la cercetarea în domeniul tehnologiei va fi esențială pentru a le consolida stima de sine pe termen lung (Safari et al., 2021). Implicarea în conceperea soluțiilor (de exemplu, site-uri web, aplicații, materiale educaționale) reprezintă, de asemenea, o oportunitate importantă pentru a răspunde nevoii de autonomie, proximitate și competență a persoanelor cu dizabilități intelectuale.

→ **Forme flexibile de satisfacere a diferitelor obiective educaționale, nevoi psihologice** (de exemplu, permiterea autoprezentării, dezvoltarea competențelor socio-emoționale, digitale).

Povestiri digitale

Povestirea digitală ia forma unui film de scurt metraj creat prin combinarea sunetului cu imagini, text, animații și așa mai departe. Prin crearea acestuia, se îmbunătățesc competențele digitale ale persoanelor cu dizabilități intelectuale legate de prelucrarea tehnică a materialului. Mai important este faptul că, în acest proces, se creează un spațiu de luare a deciziilor, de colaborare, de selecție a materialelor. În funcție de competența autorilor, povestea poate fi creată independent sau cu sprijin. Poate fi o poveste despre propria persoană sau poate face parte dintr-un ansamblu mai mare (de exemplu, în contextul unui grup, al unei familii). Subiectul abordat poate fi mai larg (de exemplu, despre propria viață în general) sau mai restrâns (de exemplu, călătorii, interese, persoane importante etc.). În lucrul cu unii elevi, poate răspunde unor obiective mai limitate (de exemplu, dezvoltarea și utilizarea competențelor digitale). Pentru alții, aceste obiective pot fi mai generale (de exemplu, responsabilizarea, construirea unui sentiment de apartenență, prezentarea de sine; Saridaki, Meimaris, 2018). Exemple de povești digitale create de persoane cu dizabilități intelectuale pot fi găsite, printre altele, pe site-ul proiectului DigiStorID.

Photovoice

De asemenea, merită subliniată utilitatea photovoice (Booth, Booth, 2003; Wass, Safari, 2020). Este o metodă care utilizează fotografia ca mijloc de acces la lumea experienței umane și ca modalitate de a o prezenta celorlalți. Acest lucru se întâmplă în măsura în care subiecții sunt de acord. Participanții fac fotografii ale diferitelor aspecte ale vieții lor, iar acest lucru oferă posibilitatea de a le utiliza mai departe (de exemplu, pentru a crea albume, prezentări, pentru a purta conversații despre ele). Photovoice permite dezvoltarea perspectivelor personale, a punctelor forte, a opiniilor, facilitează comunicarea nevoilor proprii, aprofundează cunoașterea de sine și așa mai departe. De asemenea, este folosită ca mijloc de atingere a obiectivelor educaționale sau este folosită pur și simplu de plăcere. Poate fi folosită ca metodă de diagnosticare, dar și pentru cercetări care implică persoane cu dizabilități intelectuale.

6 Lecții din educația extraordinară la distanță

Pandemia COVID-19 a făcut ca funcționarea de zi cu zi să fie și mai mult împletită cu noile tehnologii. Inegalitățile digitale au fost evidențiate în această perioadă (Chadwick et al., 2022; Caton et al., 2022). Utilizarea inegală a internetului a devenit, de asemenea, evidentă – mai bine pentru nevoile lor, mai rău pentru școlarizarea lor:

[...] când vine vorba de toate aceste rețele sociale, adică Facebook, Messenger, Whatsapp, Instagram, Snapchat, copiii, cei cu dizabilități intelectuale, sunt pur și simplu incredibil de pricepuți. În timp ce prin Teams nu pot atașa munca. (Plichta, 2021)

- Învățătorilor și învățătoarelor au considerat că este mai ușor să facă didactică la distanță decât sarcini educaționale. În cea mai mare parte au fost de părere că predarea la distanță exacerbează diferențele mai degrabă decât să le reducă (Buchnat et al., 2021).
- Folosirea cu succes a tehnologiei moderne pentru învățământul la distanță al tinerilor cu dizabilități intelectuale a fost condiționată de o implicare puternică a celor de

acasă și de un grad mai ușor de dizabilitate intelectuală (KversOy et al., 2021). Cei cu dizabilități intelectuale (chiar și cu deficiențe cognitive mai severe și nevoi de sprijin mai mari) care au beneficiat de sprijin și au utilizat tehnologia mai devreme în timpul pandemiei au avut o evoluție mai bună (Amor et al., 2021).

- Cu toate acestea, inegalitățile digitale nu i-au afectat doar pe tineri, ci au apărut și în cazul învățătorilor și învățătoarelor (Chiner et al., 2022).
- O supraabundență de timp liber și o imersiune mai mare în lumea activităților online au adus, de asemenea, riscuri asociate cu interacțiunile sociale cu străinii.

Pandemia a dus la un interes sporit pentru subiectele abordate în acest studiu. Faptul de a fi aruncat în adâncul lumii tehnologiei în educație a dus la dezvoltarea competențelor profesorilor în acest domeniu (cel puțin la nivel tehnic). Următorul pas ar trebui să fie căutarea de noi soluții metodologice adaptate la mediul și instrumentele digitale (Pyżalski, 2019).

7 Lecturi suplimentare

[Copiii vulnerabili într-o lume digitală](#) [↗](#)

Raport în limba engleză.

Raportul internetmatters.org oferă rezultatele cercetărilor privind viața digitală a copiilor cu nevoi speciale (cu vârste cuprinse între 10 și 16 ani) și vulnerabilitatea lor online.

Studiul a întrebat:

- Nevoile speciale offline înseamnă nevoi speciale online?
- O nevoie specială offline generează riscuri specifice?
- Experiența unui risc prezice riscuri ulterioare?

Au fost distinse grupuri de tineri în funcție de următorii factori de risc: nevoi speciale în familie, dificultăți de comunicare, dizabilități fizice, nevoi educaționale speciale și dificultăți de sănătate mintală. Pe lângă constatări, raportul oferă informații pentru profesori, servicii, protecție și industrie.

[Walk a mile in their shoes: Bullying and the child with special needs \(2013\).](#)

[A Report and Guide from AbilityPath.org](#) [↗](#)

Raport în limba engleză.

Raportul relevă o prevalență mai mare (și chiar omniprezență) a bullying-ului împotriva elevilor și elevelor cu dizabilități în comparație cu tinerii fără dizabilități. Hărțuirea îndreptată împotriva primilor are un caracter mai durabil, iar dizabilitatea lor este motivul abuzului. Acest lucru este valabil și pentru funcționarea online. Pe lângă rezultatele ilustrate de declarațiile participanților la studiu, raportul include un set de instrumente pentru părinți și un set de instrumente pentru profesori. Acolo puteți găsi resurse pentru a ajuta la protejarea elevilor și elevelor cu dizabilități împotriva violenței.

Materialele proiectului ROBUSD (Reducerea bullying-ului – consolidarea diversității)

→ [Videoclipuri](#)

→ [Manualul](#)

Proiectul ROBUSD (Reducing Bullying – Strengthening Diversity – Reducerea bullying-ului – Consolidarea diversității) a avut ca scop prevenirea bullying-ului (inclusiv a bullying-ului cibernetic) în mediile educaționale, în special în ceea ce privește elevii și eleve cu nevoi individuale de învățare (de exemplu, cu dizabilități intelectuale). Agresiunea între semeni are consecințele sale negative profunde la nivel individual și social și reprezintă o problemă semnificativă atât în domeniul educației, cât și în cel al sănătății publice. Obiectivul principal al proiectului a fost dezvoltarea unui curriculum inovator și crearea de materiale educaționale privind mecanismele de bullying și prevenirea acestuia. Cunoștințele care stau la baza acestor materiale sunt înrădăcinate în cercetarea și experiența practică privind nevoile educaționale speciale și excluderea din grupul de colegi. Setul de materiale constă într-o serie de prezentări video și cărți electronice.

Bibliografie

- Alfredsson Ågren, K. (2020). Internet use and digital participation in everyday life: Adolescents and young adults with intellectual disabilities (T. 1734). „Linköping University Electronic Press”. <https://doi.org/10.3384/diss.diva-168070>.
- Alfredsson Ågren, K., Kjellberg, A., & Hemmingsson, H. (2020). Digital participation? Internet use among adolescents with and without intellectual disabilities: A comparative study. „New Media & Society”, 22(12), 2128–2145.
- Amichai-Hamburger, Y., McKenna, K. Y. A., & Tal, S.-A. (2008). E-empowerment: Empowerment by the internet. „Computers in Human Behavior”, 24, 1776–1789. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.02.002>.
- Amor, A. M., Navas, P., Verdugo, M. A., & Crespo, M. (2021). Perceptions of people with intellectual and developmental disabilities about COVID-19 in Spain: A cross-sectional study. „Journal of Intellectual Disability Research”, 65(5), 381–396. <https://doi.org/10.1111/jir.12821>.
- Booth, T., & Booth, W. (2003). In the Frame: Photovoice and mothers with learning difficulties. „Disability & Society”, 18(4), 431–442. <https://doi.org/10.1080/0968759032000080986>.
- Buchnat, M., Jaskulska, S., Jankowiak, B. (2021). Kształcenie na odległość uczniów i uczennic z lekką niepełnosprawnością intelektualną w czasie pandemii COVID-19 w opiniach nauczycieli i nauczycielek. „Rocznik Pedagogiczny”, 44, 107–122. <https://doi.org/10.2478/rp-2021-0008>.
- Buijs, P. C. M., Boot, E., Shugar, A., Fung, W. L. A., Bassett, A. S. (2017). Internet Safety Issues for Adolescents and Adults with Intellectual Disabilities. „Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities”, 30(2), 416–418. <https://doi.org/10.1111/jar.12250>.
- Caton, S., Hatton, C., Gillooly, A., Oloidi, E., Clarke, L., Bradshaw, J., Flynn, S., Taggart, L., Mulhall, P., Jahoda, A., Maguire, R., Marriott, A., Todd, S., Abbott, D., Beyer, S., Gore, N., Heslop, P., Scior, K., Hastings, R. P. (2022). Online social connections and Internet use among people with intellectual disabilities in the United Kingdom during the COVID-19 pandemic. „New Media & Society”, 14614448221093762. <https://doi.org/10.1177/14614448221093762>.
- Chadwick, D., Ågren, K. A., Caton, S., Chiner, E., Danker, J., Gómez-Puerta, M., Heitplatz, V., Johansson, S., Normand, C. L., Murphy, E., Plichta, P., Strnadova, I., Wallén, E. F. (2022). Digital inclusion and participation of people with intellectual disabilities during COVID-19: A rapid review and international bricolage. „Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities”, 19(3), 242–256. <https://doi.org/10.1111/jppi.12410>.
- Chadwick, D., Wesson, C., Fullwood, C. (2013). Internet Access by People with Intellectual Disabilities: Inequalities and Opportunities. *Future Internet*, 5, 376–397. <https://doi.org/10.3390/fi5030376>.
- Chiner, E., Gómez-Puerta, M., Cardona-Moltó, M. C. (2022). Digital inclusion in Spanish mainstream and special schools: Teachers' perceptions of Internet use by students with intellectual disabilities. „British Journal of Learning Disabilities”, <https://doi.org/10.1111/bld.12503>.
- Chiner, E., Gómez-Puerta, M., Cardona-Moltó, M. C. (2017). Internet and people with intellectual disability: An approach to caregivers' concerns, prevention strategies and training needs. „Journal of New Approaches in Educational Research”, 6(2), <https://doi.org/10.7821/naer.2017.7.243>.
- Chiner, E., Gómez-Puerta, M., Mengual-Andrés, S. (2021). Opportunities and Hazards of the Internet for Students with Intellectual Disabilities: The Views of Pre-Service and In-Service Teachers. „International Journal of Disability, Development and Education”, 68(4), 538–553. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2019.1696950>.

- Cook, E. E., Nickerson, A. B., Werth, J. M., Allen, K. P. (2017). Service providers' perceptions of and responses to bullying of individuals with disabilities. „Journal of Intellectual Disabilities”, 21(4), 277-296. <https://doi.org/10.1177/1744629516650127>.
- Gałecki, P., Świącicki, Ł. (red.) (2015). *Kryteria diagnostyczne z DSM-5: desk reference*. Wrocław: Edra.
- Glencross, S., Mason, J., Katsikitis, M., Greenwood, K. M. (2021). Internet Use by People with Intellectual Disability: Exploring Digital Inequality – A Systematic Review. „Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking”, 24(8), 503-520. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0499>.
- Kijak, R. (2013). *Niepełnosprawność intelektualna między diagnozą a działaniem*. Warszawa: Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.
- Livingstone, S., Haddon, L. (2009). *EU Kids Online: Final report 2009*.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Staksrud, E. (2018). European research on children's internet use: Assessing the past and anticipating the future. „New Media & Society”, 20(3), 1103-1122. <https://doi.org/10.1177/1461444816685930>.
- Löfgren-Martenson, L., Sorbring, E., Molin, M. (2015). „T@ngled Up in Blue”: Views of Parents and Professionals on Internet Use for Sexual Purposes Among Young People with Intellectual Disabilities. „Sexuality and Disability”, 4(33), 533-544. <https://doi.org/10.1007/s11195-015-9415-7>.
- Majnemer, A., McGrath, P. J., Baumbusch, J., Camden, C., Fallon, B., Lunsy, Y., Miller, S. P., Sansone, G., Stainton, T., Sumarah, J., Thomson, D., Zwicker, J. (2021). Time to be counted: COVID-19 and intellectual and developmental disabilities—an RSC Policy Briefing. FACETS. <https://doi.org/10.1139/facets-2021-0038>.
- McHugh, M. C., Howard, D. E. (2017). Friendship at Any Cost: Parent Perspectives on Cyberbullying Children With Intellectual and Developmental Disabilities. „Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities”, 10(4), 288-308. <https://doi.org/10.1080/19315864.2017.1299268>.
- Molin, M., Sorbring, E., Löfgren-Martenson, L. (2015). Teachers' and parents' views on the Internet and social media usage by pupils with intellectual disabilities. „Journal of Intellectual Disabilities”, 19(1), 2233. <https://doi.org/10.1177/1744629514563558>.
- Plichta, P. (2010). *Uczniowie niepełnosprawni intelektualnie jako ofiary i sprawcy agresji rówieśniczej – kontekst edukacyjny*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi/University of Stavanger, <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/1249>.
- Plichta, P. (2017). *Socjalizacja i wychowanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w erze cyfrowej*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Plichta, P. (2019). The use of information and communication technologies by young people with intellectual disabilities in the context of digital inequalities and digital exclusion. „E-Methodology”, 5(5), 11-23. <https://doi.org/10.15503/emet.v5i5.521>.
- Plichta, P. (2021). Ocena zdalnych działań edukacyjnych i wspierających adresowanych do osób z niepełnosprawnością intelektualną w czasie pandemii COVID-19. „Studia z Teorii Wychowania”, 3, 133-153.
- Pyżalski, J. (2012). From cyberbullying to electronic aggression: Typology of the phenomenon. „Emotional and Behavioural Difficulties”, 17, 305-317. <https://doi.org/10.1080/13632752.2012.704319>.
- Pyżalski, J. (2019). *Cyfrowa Pedagogika Medialna*. [w:] Kwieciński Z., Śliwerski B. (red.). *Pedagogika. Podręcznik akademicki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Safari, M. C., Wass, S., Thygesen, E. (2021). 'I Got To Answer the Way I Wanted To': Intellectual Disabilities and Participation in Technology Design Activities. „Scandinavian Journal of Disability Research”, 23(1), Article 1. <https://doi.org/10.16993/sjdr.798>.
- Sallafranque-St-Louis, F., Normand, C. L. (2017). From solitude to solicitation: How people with intellectual disability or autism spectrum disorder use the internet. „Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace”, 11(1), Article 1. <https://doi.org/10.5817/CP2017-1-7>

- Saridaki, M., Meimaris, M. (2018). *Digital Storytelling for the empowerment of people with intellectual disabilities. Proceedings of the 8th International Conference on Software Development and Technologies for Enhancing Accessibility and Fighting Info-exclusion*, 161164. <https://doi.org/10.1145/3218585.3218664>.
- Schalock, R. L., Borthwick-Duffy, S. A., Bradley, V. J., Buntinx, W. H. E., Coulter, D. L., Craig, E. M., Gomez, S. C., Lachapelle, Y., Luckasson, R., Reeve, A., Shogren, K. A., Snell, M. E., Spreat, S., Tasse, M. J., Thompson, J. R., Verdugo-Alonso, M. A., Wehmeyer, M. L., Yeager, M. H. (2010). *Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports*. American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Schalock, R. L., Luckasson, R., Tassé, M. J. (2019). The contemporary view of intellectual and developmental disabilities: Implications for psychologists. „*Psicothema*”, 31.3, 223-228. <https://doi.org/10.7334/psicothema2019119>.
- Seale, J. (2014). The role of supporters in facilitating the use of technologies by adolescents and adults with learning disabilities: A place for positive risk-taking? „*European Journal of Special Needs Education*”, 29(2), 220-236. <https://doi.org/10.1080/08856257.2014906980>.
- Sorbring, E., Molin, M., Löfgren, L. (2017). „I'm a mother, but I'm also a facilitator in her every-day life”: Parents' voices about barriers and support for internet participation among young people with intellectual disabilities. „*Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*”, 11. <https://doi.org/10.5817/CP2017-1-3>.
- Tomczyk, Ł. (2019). *Problematyczne Użytkowanie Internetu EU KIDS Online 2018 Polska*.
- Wass, S., Safari, M. C. (2020). Photovoice-Towards Engaging and Empowering People with Intellectual Disabilities in Innovation. „*Life*” 10(11), E272. <https://doi.org/10.3390/life10110272>.
- Wehmeyer, M. L. (2021). The Future of Positive Psychology and Disability. „*Frontiers in Psychology*”, 12. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2021790506>.
- Young, K. S. (2017). Assessment issues with internet-addicted children and adolescents. [w:] *Internet addiction in children and adolescents: Risk factors, assessment, and treatment*. Springer Publishing Company, <https://doi.org/10.1891/9780826133731.0008>.